

УДК 378.22: 355.233

Віталій ВЕРЕТІЛЬНИК

*Національна академія Державної прикордонної служби України
імені Богдана Хмельницького, м. Хмельницький*

КРИТЕРІЇ, ПОКАЗНИКИ ТА РІВНІ РОЗВИНЕНОСТІ ВІЙСЬКОВО-СПЕЦІАЛЬНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ОФІЦЕРІВ-ПРИКОРДОННИКІВ

У статті на основі узагальнення результатів аналізу наукової літератури та експертної оцінки, урахування специфіки професійної діяльності та структури військово-спеціальної компетентності офіцерів-прикордонників доведено, що розвиненість у них цієї професійно важливої властивості доцільно оцінювати за трьома критеріями, які характеризують її структурні компоненти, насамперед особистісним, когнітивним і діяльнісним. З використанням цих критеріїв автор охарактеризував три рівні розвиненості в офіцерів-прикордонників військово-спеціальної компетентності, зокрема низький, середній і високий.

Ключові слова: *офіцери-прикордонники, військово-спеціальна компетентність, критерії, показники та рівні, професійна діяльність, професійна підготовка.*

Постановка проблеми у загальному вигляді. Російська агресія суттєво змістила акценти у головних напрямках діяльності ДПСУ. У новій редакції Военної доктрини України, затвердженій Указом Президента від 2 вересня 2015 року, зазначено, що найвищий ступінь небезпеки має загроза державному суверенітету та територіальній цілісності України. Головною такою загрозою є ймовірність широко-

масштабної збройної агресії Російської Федерації проти України [4]. У документі також зазначено, що для розв'язання завдань із забезпечення воєнної безпеки України, підготовки її до збройного захисту інші складові сектору безпеки і оборони з урахуванням компетенції; визначеної законом, Державна прикордонна служба України повинна брати участь у припиненні збройного конфлікту на державному кордоні, боротьбі з тероризмом; припиненні збройних та інших провокацій на державному кордоні; охороні державного кордону та суверенних прав України у її виключній (морській) економічній зоні [4].

З огляду на це суттєво змінились завдання, що їх повинні виконувати офіцери-прикордонники – начальники органів охорони державного кордону (прикордонного загону). Ідеться про зростання військової компоненти їх професійної діяльності, виконання завдань щодо відбиття і знешкодження ворожих диверсійно-розвідувальних груп, точок снайперського вогню та ін. Саме тому сьогодні важливого значення набуває проблема належної сформованості в офіцерів-прикордонників військово-спеціальної компетентності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано вирішення зазначеної проблеми та на які опирається автор. На сьогодні дослідники використовують декілька критеріїв розвиненості військово-спеціальної компетентності. Так, наприклад, О. Торічний виокремлює два критерії: особистісно-функціональний та діяльнісно-практичний. Особистісно-функціональний критерій, на думку вченого, визначає ціннісні орієнтації й ідеали, творчий потенціал, професійну спрямованість та особистісні риси, діяльнісно-практичний – стосується технології військової праці, військово-професійних знань, спеціальних умінь, спеціальних навичок, а також практичного досвіду з охорони кордону [7, с. 89].

У дослідженні О. Балагур запропоновано сформованість у майбутніх офіцерів-прикордонників готовності до управління основними підрозділами ОДК оцінювати за трьома критеріями, які характеризують її структурні компоненти, зокрема особистісно-мотиваційним (розуміння значущості підготовки до управління основними підрозділами охорони державного кордону; інтерес до набуття знань про специфіку

управління; професійно важливі якості, необхідні для управління основними підрозділами охорони державного кордону та ін.), когнітивно-інформаційним (системне бачення особливостей управління оперативно-службовою діяльністю під час охорони державного кордону; уявлення про теорію і практику управління; знання особливостей управління та заходів управлінського впливу; розуміння загальних закономірностей управління, комунікації, формування колективу) і діяльнісно-результативним (уміння швидко оцінювати складність ситуації, приймати правильні управлінські рішення; уміння застосовувати управлінський вплив; уміння здійснювати самоконтроль та ін.) [1, с. 83].

Дослідник В. Собко для оцінювання рівня розвиненості професійної компетентності офіцерів-прикордонників використовує такі критерії: когнітивно-особистісний (опанування професійних знань; здатність використовувати засвоєні знання під час вирішення навчальних завдань; сформованість військово-професійного світогляду), функціонально-особистісний (професійна мотивація; уміння професійної діяльності) та поведінково-діяльнісний (поведінка в умовах, що постійно змінюються; ставлення до колег і підлеглих; самооцінка прийнятих рішень) [5, с. 7].

Учений Р. Мішенюк для оцінки запропонував використовувати декілька критеріїв і відповідних їм показників: мотиваційно-особистісний (розуміння необхідності та важливості підвищення рівня професійної компетентності; інтерес до різних аспектів професійної діяльності; розвиненість професійно необхідних якостей), когнітивно-інформаційний (знання тактики прикордонної служби, особливостей управління персоналом, принципів та методів управлінського впливу, специфіки міжособистісного спілкування, основних шляхів та засобів професійного зростання та самоосвіти) та діяльнісно-результативний (управлінські та організаційні уміння і навички, здатність приймати виважені та обґрунтовані управлінські рішення; уміння встановлювати міжособистісні зв'язки, вибирати оптимальний стиль спілкування в різних умовах та ін.) [3, с. 75–77].

У свою чергу І. Толоч з'ясував, що для діагностування розвиненості психолого-педагогічної компетентності майбутніх магістрів війсь-

кового управління в системі післядипломної освіти потрібно використовувати такі критерії: мотиваційно-ціннісний (моральні принципи, інтереси, схильності, морально-психологічні якості, мотивація до професійної та навчальної діяльності), інтегративний (для виявлення здатності синтезувати знання, продуктивний досвід та інноваційні дії, встановлювати міжособистісні зв'язки), особистісний (індивідуально-психологічні та моральні якості) і когнітивний (науково-теоретичні знання про психолого-педагогічну діяльність) [6, с. 9].

Нам імпонує підхід, запропонований професором О. Діденком, який пропонує для з'ясування стану сформованості правової компетентності військовослужбовців застосувати підхід, що передбачає три критерії, які відповідають компонентам структури зазначеного утворення. Ідеться про когнітивний (дозволяє діагностувати рівень сформованості правових знань), мотиваційно-ціннісний (призначений для з'ясування ступеня усвідомлення вагомості правових питань у оперативно-службовій діяльності, прагнення сприймати реальність у соціально-правовому контексті, наполегливості у збагаченні власного правореалізаційного, правозахисного досвіду, включеності правових норм у ціннісну особистісну сферу, ціннісного ставлення до права) і операційно-діяльнісний (уміння використовувати нормативно-правові знання у професійній діяльності) [8].

На думку О. Луцького, для визначення розвиненості управлінської компетентності керівних кадрів ДПСУ мають значення такі критерії: когнітивний (знання загальної теорії управління, нормативних вимог до управлінської діяльності), емоційно-мотиваційний (інтерес до професійної діяльності, внутрішні мотиви щодо управлінської діяльності), ціннісно-особистісний (ділові якості, індивідуально-психологічні особливості особистості) й операційно-результативний (уміння і навички прийняття управлінського рішення, результативність управлінських рішень) [2, с. 80].

Однак у цих роботах не взято до уваги особливості розвитку військово-спеціальної компетентності офіцерів управління органами охорони державного кордону у процесі фахової підготовки в магістратурі з урахуванням досвіду ведення бойових дій у сучасних умовах,

насамперед в умовах посилення військової компоненти системи захисту державного кордону.

З огляду на це **метою статті** є обґрунтування критеріїв, показників та рівнів розвиненості військово-спеціальної компетентності офіцерів-прикордонників у процесі магістерської підготовки.

Виклад основного матеріалу дослідження. Урахування результатів аналізу науково-педагогічної літератури, особливостей професійної діяльності офіцерів-прикордонників, структури їх військово-спеціальної компетентності дозволили з'ясувати, що про розвиненість цієї професійно важливої властивості може свідчити їх ціннісна сфера, особистісні якості, а також знання, уміння і навички, необхідні для управління підрозділами охорони державного кордону в особливий період та під час проведення спецоперацій. З огляду на це для оцінки рівня розвиненості військово-спеціальної компетентності офіцерів-прикордонників, на нашу думку, можна виокремити такі критерії: особистісний, когнітивний і діяльнісний.

Насамперед щодо особистісного критерію важливо враховувати, що найважливішою характеристикою офіцера-прикордонника є визнання саме цінностей Української держави – усі інші складові його професійної компетентності мають значення лише за умови наявності цієї. Орієнтація особистості на державу означає насамперед шанобливе ставлення до держави, до законів країни, загалом до законодавчої сфери, сформоване почуття гордості за приналежність до України. Важливим для офіцерів-прикордонників є також поняття професійного обов'язку, що поєднується з поняттям відповідальності, професійної честі, професійної гідності, поваги до інших людей, визнання моральних норм, загальнолюдських цінностей добра та справедливості.

Особистісний критерій стосується також особистісних характеристик офіцерів, які дозволяють ефективно виконувати завдання з охорони державного кордону в особливий період та під час проведення спецоперацій. Мова йде про такі професійно необхідні якості, як організованість, наполегливість, цілеспрямованість, відповідальність, рішучість, самостійність та ін.

Загалом на основі групової експертної оцінки з'ясовано, що особистісному критерію військово-спеціальної компетентності відповідають такі показники:

1) визнання цінності Української держави, патріотизм, повага до національних (національної історії, культури, мови, традицій) та моральних цінностей, до інших людей, їх прав та свобод;

2) почуття професійного обов'язку, дотримання вимог професійної честі та професійної гідності, нетерпимість до виявів безчесної поведінки;

3) інтерес до набуття знань про специфіку управління основними підрозділами охорони державного кордону в особливий період та під час проведення спецоперацій;

4) професійно важливі якості, необхідні для управління основними підрозділами охорони державного кордону в особливий період та під час проведення спецоперацій, зокрема організованість, наполегливість, цілеспрямованість, відповідальність, рішучість, творче мислення, самостійність та ін.

Когнітивний критерій характеризує сукупність знань про специфіку управління підрозділами охорони державного кордону в особливий період та під час проведення спецоперацій. Це насамперед знання теорії воєнного мистецтва, особливостей управління підрозділами охорони кордону в особливий період та під час проведення спецоперацій, поінформованість про специфіку і правила управлінського впливу та підтримання належного морально-психологічного клімату в прикордонних підрозділах та ін.

Когнітивному критерію військово-спеціальної компетентності відповідають такі показники:

1) знання теоретичних основ загальної тактики, тенденцій її розвитку у сучасних умовах, основ сучасного загальновійськового бою та операцій, закономірностей і принципів їх ведення;

2) знання методики оцінки обстановки та прийняття обґрунтованих рішень щодо всіх видів бойових та спеціальних дій для припинення (локалізації) прикордонного збройного конфлікту, протидії ДРГ;

3) знання теорії і практики управління, основних методів і засобів управлінського впливу в екстремальних умовах;

4) розуміння загальних закономірностей комунікації, підтримання належного морально-психологічного клімату в прикордонних підрозділах та вирішення позаштатних чи конфліктних ситуацій.

Діяльнісний критерій стосується вмінь офіцерів-прикордонників використовувати набуті знання під час вирішення завдань з охорони державного кордону в екстремальних умовах, в особливий період та під час проведення спецоперацій. Важливе значення мають також уміння здійснювати моделювання діяльності прикордонного підрозділу для визначення пріоритетних напрямів управління кордонами та окремих елементів системи охорони державного кордону, використовувати оптимальні комунікативні стратегії під час налагодження контактів з підлеглими, жителями прикордонних районів та ін.

Визначено, що діяльнісному критерію військово-спеціальної компетентності відповідають такі показники:

1) уміння здійснювати управління силами та засобами органів (підрозділів) охорони державного кордону під час ускладнення обстановки на державному кордоні, організувати взаємодію підрозділів під час проведення різних форм оперативно-службових та службово-бойових дій;

2) уміння організувати збір, аналіз та оцінку даних бойової обстановки, приймати обґрунтовані рішення щодо всіх видів бойових та спеціальних дій з метою припинення (локалізації) прикордонного збройного конфлікту і протидії ворожим ДВГ;

3) уміння організувати підготовку персоналу і керувати нею, інструктувати підлеглих, підтримувати належний морально-психологічний клімат і дисципліну в прикордонних підрозділах;

4) уміння вибудовувати службові розмови з конкретними цілями, чітко висловлювати думки, аргументувати свою позицію, орієнтуватися в соціальних ситуаціях та продуктивно виходити з конфліктів.

Використання зазначених критеріїв і показників дозволяє визначити рівні розвиненості військово-спеціальної компетентності офіцерів-прикордонників. На основі досліджень О. Барабанщикова, Д. Іщенко, М. Нецадима та ін. ми розглядаємо розвиток як стійку послідовність змін якісних станів військово-спеціальної компетентності.

Використання поняття “рівень” дозволяє з урахуванням діалектичного характеру процесу розвитку військово-спеціальної компетентності визначити стан її розвиненості в офіцерів.

На основі узагальнення отриманих теоретичних й емпіричних досліджень (О. Луцький [2], Р. Мішенюк [3], В. Собко [5], І. Толок [6] та ін.), розвиненість в офіцерів-прикордонників військово-спеціальної компетентності можна здійснити із використанням трирівневої моделі. Далі якісно охарактеризуємо офіцерів, що мають відповідний рівень розвиненості військово-спеціальної компетентності.

Слухачі з низьким рівнем розвиненості військово-спеціальної компетентності визнають цінності Української держави, патріотичні, поважають національні та моральні цінності, інших людей, їх права та свободи; мають почуття професійного обов'язку, але не завжди дотримуються вимог професійної честі та професійної гідності, не завжди нетерпимі до виявів безчесної поведінки; мають ситуативний інтерес до набуття знань про специфіку управління основними підрозділами охорони державного кордону в особливий період та під час проведення спецоперацій; їх професійно важливі якості, необхідні для управління основними підрозділами охорони державного кордону в особливий період та під час проведення спецоперацій, розвинені недостатньо та ін.

Такі слухачі мають недостатні знання теоретичних основ загальної тактики, тенденцій її розвитку у сучасних умовах, основ сучасного загальновійськового бою та операцій, закономірностей і принципів їх ведення; негрунтовно обізнані з методикою оцінки обстановки та прийняття обґрунтованих рішень щодо всіх видів бойових та спеціальних дій для припинення (локалізації) прикордонного збройного конфлікту, протидії ДРГ; не знають теорії і практики управління, основних методів і засобів управлінського впливу в екстремальних умовах; не завжди розуміють загальні закономірності комунікації, особливості підтримання належного морально-психологічного клімату в прикордонних підрозділах та вирішення позаштатних чи конфліктних ситуацій.

Офіцери не вміють здійснювати управління силами та засобами органів (підрозділів) охорони державного кордону під час усклад-

нення обстановки на державному кордоні, організувати взаємодію підрозділів під час проведення різних форм оперативно-службових та службово-бойових дій; їм не вдається належним чином організувати збір, аналіз та оцінку даних бойової обстановки, приймати обґрунтовані рішення щодо всіх видів бойових та спеціальних дій з метою припинення (локалізації) прикордонного збройного конфлікту і протидії ворожим ДВГ; з великими труднощами вони можуть організувати підготовку персоналу і керувати нею, інструктувати підлеглих, підтримувати належний морально-психологічний клімат і дисципліну в прикордонних підрозділах; не завжди можуть вибудовувати службові розмови з конкретними цілями, не вміють чітко висловлювати думки, аргументувати свою позицію, орієнтуватися в соціальних ситуаціях та продуктивно виходити з конфліктів.

Слухачі із середнім рівнем розвиненості військово-спеціальної компетентності визнають цінності Української держави, патріотичні, поважають національні та моральні цінності, інших людей, їх права та свободи; мають почуття професійного обов'язку, у більшості випадків дотримуються вимог професійної честі та професійної гідності, переважно нетерпимі до виявів безчесної поведінки; під впливом обставин мають інтерес до набуття знань про специфіку управління основними підрозділами охорони державного кордону в особливий період та під час проведення спецоперацій; професійно важливі якості, необхідні для управління основними підрозділами охорони державного кордону в особливий період та під час проведення спецоперацій, у них переважно розвинені та ін.

Такі офіцери мають достатні, хоча і несистематизовані знання теоретичних основ загальної тактики, тенденцій її розвитку у сучасних умовах, основ сучасного загальновійськового бою та операцій, закономірностей і принципів їх ведення; обізнані з методикою оцінки обстановки та прийняття обґрунтованих рішень щодо всіх видів бойових та спеціальних дій для припинення (локалізації) прикордонного збройного конфлікту, протидії ДРГ; їх знання теорії і практики управління, основних методів і засобів управлінського впливу в екстремальних умовах достатні за обсягом; для офіцерів характерне поверхнєве ро-

зуміння загальних закономірностей комунікації, специфіки підтримання належного морально-психологічного клімату в прикордонних підрозділах та вирішення позаштатних чи конфліктних ситуацій.

Офіцери уміють у більшості випадків здійснювати управління силами та засобами органів (підрозділів) охорони державного кордону під час ускладнення обстановки на державному кордоні, організувати взаємодію підрозділів під час проведення різних форм оперативно-службових та службово-бойових дій; їм вдається, хоча і не завжди на належному рівні та ефективно, але організувати збір, аналіз та оцінку даних бойової обстановки, приймати обґрунтовані рішення щодо всіх видів бойових та спеціальних дій з метою припинення (локалізації) прикордонного збройного конфлікту і протидії ворожим ДВГ; офіцери уміють, хоча і не завжди належним чином, але організувати підготовку персоналу і керувати нею, інструктувати підлеглих, підтримувати належний морально-психологічний клімат і дисципліну в прикордонних підрозділах; вибудовувати службові розмови з конкретними цілями їм вдається в більшості випадків, вони не завжди чітко можуть висловити свої думки, аргументувати свою позицію, зорієнтуватися в соціальних ситуаціях та продуктивно вийти з конфліктів.

Слухачі з високим рівнем розвиненості військово-спеціальної компетентності визнають цінності Української держави, патріотичні, поважають національні та моральні цінності, інших людей, їх права та свободи; мають почуття професійного обов'язку, завжди дотримуються вимог професійної честі та професійної гідності, нетерпимі до виявів безчесної поведінки; мають чітко виражений, внутрішньомотивований інтерес до набуття знань про специфіку управління основними підрозділами охорони державного кордону в особливий період та під час проведення спецоперацій; професійно важливі якості, необхідні для управління основними підрозділами охорони державного кордону в особливий період та під час проведення спецоперацій, у них належним чином розвинені та ін.

Такі офіцери мають ґрунтовні, систематизовані знання теоретичних основ загальної тактики, тенденцій її розвитку у сучасних умовах, основ сучасного загальновійськового бою та операцій, закономірнос-

тей і принципів їх ведення; всебічно обізнані з методикою оцінки обстановки та прийняття обґрунтованих рішень щодо всіх видів бойових та спеціальних дій для припинення (локалізації) прикордонного збройного конфлікту, протидії ДРГ; їх знання теорії і практики управління, основних методів і засобів управлінського впливу в екстремальних умовах ґрунтовні та різнобічні; для офіцерів характерне глибоке розуміння загальних закономірностей комунікації, специфіки підтримання належного морально-психологічного клімату в прикордонних підрозділах та вирішення позаштатних чи конфліктних ситуацій.

Офіцери уміють належним чином та відповідно до вимог здійснювати управління силами та засобами органів (підрозділів) охорони державного кордону під час ускладнення обстановки на державному кордоні, організовувати взаємодію підрозділів у проведенні різних форм оперативно-службових та службово-бойових дій; їм вдається на належному рівні та ефективно організовувати збір, аналіз та оцінку даних бойової обстановки, приймати обґрунтовані рішення щодо всіх видів бойових та спеціальних дій з метою припинення (локалізації) прикордонного збройного конфлікту і протидії ворожим ДВГ; офіцери вміють належним чином організовувати підготовку персоналу і керувати нею, інструктувати підлеглих, підтримувати належний морально-психологічний клімат і дисципліну в прикордонних підрозділах, вибудовувати службові розмови з конкретними цілями; вони завжди чітко та ясно, логічно правильно можуть висловити свої думки, аргументувати свою позицію, зорієнтуватися в соціальних ситуаціях та продуктивно вийти з конфліктів.

Висновки. На основі узагальнення результатів аналізу наукової літератури та експертної оцінки, урахування специфіки професійної діяльності та структури військово-спеціальної компетентності офіцерів-прикордонників можна стверджувати, що розвиненість у них цієї професійно важливої властивості доцільно оцінювати за трьома критеріями, які характеризують її структурні компоненти, насамперед особистісним, когнітивним і діяльним. Використання цих критеріїв дозволяє виокремити три рівні розвиненості в офіцерів-прикордонників військово-спеціальної компетентності: низький, середній і

високий. Далі на основі цього важливо визначити стан розвиненості цієї професійно важливої властивості в магістрів факультету підготовки керівних кадрів.

Перспективами подальших розвідок у цьому напрямі є обґрунтування педагогічних умов розвитку військово-спеціальної компетентності офіцерів-прикордонників у процесі магістерської підготовки.

Список використаної літератури

1. Балагур Л. О. Підготовка майбутніх офіцерів-прикордонників до управління основними підрозділами охорони державного кордону : дис. ... кандидата пед. наук : 13.00.04 / Балагур Леся Олександрівна. – Хмельницький, 2015. – 227 с.

2. Луцький О. Л. Розвиток управлінської компетентності керівних кадрів Державної прикордонної служби України у процесі фахової підготовки : дис. ... кандидата пед. наук : 13.00.04 / Луцький Олександр Леонтійович. – Хмельницький, 2013. – 299 с.

3. Мішенюк Р. М. Розвиток професійної компетентності майбутніх магістрів управління органами охорони державного кордону у процесі фахової підготовки : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук : спец. 13.00.04 “Теорія і методика професійної освіти” / Р. М. Мішенюк ; НАДПСУ. – Хмельницький, 2015. – 20 с.

4. Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 2 вересня 2015 року “Про нову редакцію Воєнної доктрини України” [Електронний ресурс] : Указ Президента України від 24 вересня 2015 року № 555/2015 – Режим доступу : <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/555/2015/page1-2>

5. Собко В. Г. Розвиток професійної компетентності офіцерів-прикордонників у фаховій підготовці із застосуванням ділових ігор : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук : спец. 13.00.04 “Теорія і методика професійної освіти” / В. Г. Собко ; НАДПСУ. – Хмельницький, 2015. – 20 с.

6. Толоч І. В. Розвиток психолого-педагогічної компетентності майбутніх магістрів військового управління в системі післядипломної освіти : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук : спец. 13.00.04 “Теорія і методика професійної освіти” / І. В. Толоч ; НАДПСУ. – Хмельницький, 2013. – 2016 с.

7. Торічний О. В. Теорія і практика формування військово-спеціальної компетентності майбутніх офіцерів-прикордонників у процесі навчання : монографія / О. В. Торічний. – Хмельницький : Вид-во НАДПСУ, 2012. – 536 с.

8. Діденко О. В. До проблеми формування та діагностики правової компетентності військовослужбовців за контрактом Державної прикордонної служби України / О. В. Діденко, І. В. Порхун // Збірник наукових праць Національної академії Державної прикордонної служби України. Сер. : Педагогічні та психологічні науки. – 2014. – № 3. – С. 102–115. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/znpnapv_ppn_2014_3_11

Рецензент – доктор педагогічних наук, професор Діденко О. В.

Стаття надійшла до редакції 9.11.2016

Веретельник В. Критерии, показатели и уровни развитости военно-специальной компетентности офицеров-пограничников

В статье на основе обобщения результатов анализа научной литературы и экспертной оценки, учета специфики профессиональной деятельности и структуры военно-специальной компетентности офицеров-пограничников доказано, что развитость у них этого профессионально важного свойства целесообразно оценивать по трем критериям, которые характеризуют ее структурные компоненты. Речь идет прежде всего о личностном, когнитивном и деятельностном критериях. С использованием этих критериев автор охарактеризовал три уровня развитости у офицеров-пограничников военно-специальной компетентности, в частности низкий, средний и высокий.

Ключевые слова: офицеры-пограничники, военно-специальная компетентность, критерии, показатели и уровни, профессиональная деятельность, профессиональная подготовка.

Veretilnik V. Criteria, indicators and levels of development of military special competence of the border guards officers

On the basis of summarizing the results of the analysis of scientific literature and expert judgment, taking into account the specifics of professional activities and the structure of military special competence of the Border Guard officers proved that the development of their professionally important properties should be assessed according to three criteria which characterize its structural components. We are talking primarily about the personal, cognitive and activity criteria.

Personal criterion concerns the personal characteristics of the officer, who can effectively perform the tasks of border protection in the special period, and during special operations. We are talking about such a professionally necessary qualities as discipline, perseverance, commitment, responsibility, determination, self-sufficiency.

Cognitive criterion is characterized by a body of knowledge about the specifics of the control units of the State Border Guard in the special period, and during special operations. It is above all the knowledge of the theory of military art, especially the control units of border protection in the special period, and during special operations, awareness of the specifics of the rules and the impact of management and maintenance of the moral and psychological climate in the border departments and others.

The activity criterion regards border guard officers the ability to use the acquired knowledge in solving problems on the state border protection in extreme conditions, in particular the period and during special operations. Also important are the ability to carry out modeling activities of border departments to identify priority areas of border management and the individual elements of the state border protection system, use the best communication strategies in establishing contacts with employees, residents of border areas, and others.

Using these criteria, the author described the three levels of development in the border guard officers of military special competence, such as low, medium and high.

Keywords: *Border guard officers, military special competence, criteria, indicators and levels, professional activity, professional training.*